

Słowo, kiž wostanje

24° 66

Hrono na lěto 2004

**Njebjo a zemja
zahinjetej;
moje słowa pak
njezahinu.**

(Mark 13,31)

Časy a ludžo so mjenjeja, Bože słowo pak wostawa wobstajne hač do wěčnosti. Bóh tón Knjez, knježičel swěta – postawa na kłětce w Malešanskej cyrkwi.

Foto: archiw

Lěto biblije je nimo. Tu a tam je so z bibliju něšto hibało. Šulerjo su so z njej zaběrali, wšelake zarjadowanja su byli w cyrkwjach a muzejach. Samo wulkowikowar zežiwidłow je tunju bibliju do swojeho sortimenta přiwažal. Tež my Serbja smy byli wobdželeni z tym, zo móžachmy 275-lětny jubilej serbskeje biblije swječić a zo wuda so přenja ekumeniska kniha z rozpominanjemi za každy dzeń. Lěto biblije je nimo. Směmy Swjate pismo nětko nabok połožić? Budže lěto 2004 čas bjez biblije? A što by było, hdy by so w blišim času wuwotało „lěto korana“ abo „lěto knihi Mormon“?

Kampanje kaž „lěto biblije“ maja swoje lěpšiny a swoje njedostatki. Na jedne wašnje je derje, hdyž so Swjate pismo do pomjatka towaršnosće woła. Na druhim boku hrozy strach, zo so na bibliju po wěstym času čím bóle zabudže, dokelž runje žana kampanja njeběži.

Nam pak dla toho njetrjeba zatrach być. Runje zaběra ze

serbskeje bibliju je nam pokazata, kak wažna wona běše za wuwice našeho pismowstwa a našeje spisowneje řeče, ale tež docyła za kulturne wuwice serbskeho luda. Wona běše zakład spisowneje serbsčiny, naša hłowna čitanka a žórło ludoweje mudrosće. Wulki džěl našich přisłowow pochadža z njeje. Samo naše postrowjenje „bratřa a sotry“ ma swój fundament w Swjatym pismje. Tola přeco by so móhlo

prajić: Haj, to běše prjedy. Biblija měješe wulki wuznam za serbske kulturne stawizny, ale za rozrisanje džensnišich problemow trjebamy cyle hinaše knihi a medije.

Biblija wobchowa tež w přichodže swoju hódnotu. Wona je kaž studzeń, z kotrejež čěra so čerstwa woda, Bože wěčne słowo. Bóh k nam hinak njerěči hač přez słowo, kotrež namakamy w Swjatym pismje. Normy a měritka za mjezyčłowjeske žiwjenje,

za kotrymiž so džensa tak nu-znje pyta – w bibliji je namakamy. Pokazam na jenički při-kład: słowo „lubosć“. Kajki je to wulkotny program za čłowjestwo, kajke žórto wujednanja a wobnowjenja. Bohužel wšak lubosć (w bibliskim zmysle) w našim času woteběra, a město toho wučitej so „sebjewoprawdjenje“ a sebičnosć.

Přez Bože słowo namakamy Boha. Hdy by něchtó měł wizije a inspiracije, hdy by so zanurił cyle hłuboko do sebjě samoha, zo by Boha pytał, tak njeby ženje móhł wěsty być, što je namakał. Jasne měritko za wšitke nabožne podawki a dožiwjenja wostanje Bože słowo, kaž je wone napisane w bibliji. Młody muž mi jónu praješe, zo dže radšo do lěsa, zo by Boha pytał, hač do cyrkwe. Što pak w lěsu namaka? Stwórbu, rjanu, čerstwu, žiwu stwórbu. Ale namaka tam tež stworićela? Drje nic. Wo stworićelu zhonimy z biblije, a jenož z biblije.

Wšitko na zemi je zachodne. Štož ma so džensa za moderne, je jutře zestarjene. Moda, pjenjezy, knježerstwa, technika, swětonahlady ... wšitko so přeměni a wuměni. Bože słowo wostanje. Wone praji wěrnosć wo Bohu a wo čłowjeku.

Wone orientuje nas na swět, kiž njezańdže.

Tež hdyž njezda so přichod cyrkwe přejara róžopty, tež hdyž dožiwimy najwjetšu epochu wotwobroćenja wot Boha w europskich stawiznach, tak nam tola njetrjeba zatrach być. Bože słowo so přesadzi, prjedy abo pozdžišo. Wone wobchowa swoju hódnotu, tež hdyž so wšitke wěcy wokoło nas změnja – a skónčnje zahinu. Jezusowe słowa njezahinu. **Jan Malink**

Swěca

Jedneho dnja spózna kral, zo bě zestariť. Zwota swojeju synow do wulkeje hrodowskeje rumnosće a kazaše jimaj: „Hač do wječora mataj čas, rumnosć pjelnici.“ Da kóždemu slěbornak. To njeběše wjele. „Kotremuž z waju so to poradźi, tón budže mój naslědnik.“ Wobaj woteńdžeštaj.

Starši syn přińdže k polu, hdžež ludžo runje pšencu młóćachu. „Dam wam slěbornak za pluwu“, džeše jim. Burja běchu wjeseli, zo pluwu wotbychu, a dowjezechu je samo do hrodu. „Budu z kralom!“, přiwoła starši syn swojemu nanej, „sym rumnosć pjelnici!“ Ale nan chcyše wočaknyć.

Jako so čmíčkaše, nawróci so młódsi

syn: „Wurumujće te njetrjebawše pluwu“, praji wón. Potom staji swěčku dosrjedź rumnosće. Zaswěci ju a ćopła swěca wupjelni wulku žurlu hrodu. Mjezwoča krala a synow, služownych a služownikow so swěćachu. Kral so smějkotaše a džeše swojemu młódsjemu

(legenda)

synej: „Ty budžeš mój naslědnik!“

Lube džěci!
Tak kaž swěčka lubosć a móc swětłosće wupruduje, přeju wam Božu lubosć, móc a žohnowanje za nowe lěto.

Gabriela Gruhlowa

Jednory spěw

Hdyž rano wotuću
a twój dych zasłyšu,
je njebjo nade mnu
a njebjesa su we mni.

Hdyž připoslucham tebi
we twojej česnosći,
je njebjo nade mnu
a njebjesa su we mni.

Hdyž džělam zaměrnje
a sprawnje, přecelnje,
je njebjo nade mnu
a njebjesa su we mni.

Hdyž wobhladniwje bjeru
a skromnosć wjedže mje,
je njebjo nade mnu
a njebjesa su we mni.

Hdyž dawam z lubosću
ći, sebi, přirodže,
je njebjo nade mnu
a njebjesa su we mni.

Leńka

Wozjewjer wšosłowjanskeje wzajomnosće

Před 180 lětami – 1824 – wuńdže w Budapesće kniha sonetow „Slávy dcera“ („Stawy džowka“) wot fararja tamnišeje słowakskeje ewangelskeje wosady Jana Kollára (1793–1852). Přenje wudaće wobsahowaše 150 sonetow, w léće 1845 wuńdže 622 sonetow. Po předpěsni slěduja pěsnje I. Solawa, II. Łobjo, III. Dunaj – wo slawnej zašłosći, zrudnej přitomnosći a nadźijepotnym přichodže słowjanstwa. Basnik je so inspirować dał při studiju w Jenje, hdžež bě zeznať Herderowe ideje, lubosć k Wilhelmijnje Friederice Schmidte z Lobedy a němske wótčinske hibanje – 1817 běše so wobdžěliť na Lutherowych swjatočnosćach na hrodže Wartburg.

W jednotliwych spěwach pućuje po słowjanskich krajach a žalosći nad jich položěnjom: *Aj, tu leži zemja ta před wokom mojim zrudnje sylzojty, / něhdy kolebka, nětko naroda mojeho kašć.* Tola jeho přewodžujetaj Mína (wona Wilhelmina, pendant k Dantowej Beatricy) a Milek (słowjanski Amor), a wonaj jeho pozbudžujetaj. Kollár njemysli šowinistisce, ale žedži so za swobodu a přeje ju wšěm. Jeho wšosłowjanskosć je zwjazana z tolerantnym humanizmom, kotryž wuchadža z ewange-

lija a ma wočiwidnje znamjenja reformacije.

Wjerše nańdžechu wothłós w čěskim a słowakim narodnym hibanju. Awtor sam wšak wosta zdaleny wot čěskeho a słowakskeho žiwjenja, přetož sta so w léće 1849 z profesorom slawistiky we Wienje.

Rěči k nam hišće džens?

*Hdže sće wostali, lube narody tudyšich
bywšich Słowjanow,
narody, kotrež z Pomorja tam, tudy ze Solawy
čerpachu?*

*Serbow čiche hažy, obodritskeho krale-
stwa chorhojnicy,
hdže wnučkojo Wilcow, hdže sće, potom-
nicy Ukranow?*

Žalosćenje wšak přeńdže do stróžbeje namotwy:

*Džětaj kóždy z horliwosću sprócniwej
na naroda roli namrětej,
puće móža być rozdžělnje,
jenož wolu wšitcy mějmy zhromadnu.*

Kollárowe (a Herderowe) idealistiske předstawy wo słowjanskich počinkach hižo nje-džělimy, ale chcemy sej při wšěm wědomi być, zo w Europje a w globalizowanym swěće nabudže wuznama předewšěm tón, kotryž za swój narod a za swět něšto dobreho wukonja.

Bohuslav Vik

Wažne terminy za lěto 2004

- 27.01.** přenje zeńdženje Serbskeho bibliskeho kruha na Michalskej farje w Budyšinje
- 01.02.** wopominanske zarjadowanje składnostnje 200. narodnin fararja Handrija Zejlerja we Łazu
- 23.02.** kubłanski džeń na Michalskej farje w Budyšinje
- 02.05.** serbska konfirmacija w Michalskej cyrkwi w Budyšinje
- 19./20.06.** Serbski ewangelski cyrkwinski džeń w Čornym Chołmcu
- 02.–04.07.** wopominanske dny składnostnje 150lětneho jubileja wupućowanja Serbow do Texasa pod fararjom Janom Kilianom we Wukrančicach
- 29.08.** jězba Serbskeho busa na saksku krajinu wustajeńcu „Wěra a móc“ do Torgau
- 31.10.** sobustawska zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Njeswaćidle

*Za nowe lěto 2004
přeje wam Bože žohnowanje,
čilosć a strowosć a wšitko,
štož je wam trěbne
na čěle a duši,
redakcija Pomhaj Bóh*

Serbski bibliski kruh

Hrono na lěto 2004 nas pokazuje na trajnu hódnotu Božeho słowa. Tohodla je derje, hdyž so prawje husto zaběramy ze słowom, kotrež njezańdže. W zašłym léće zrodži so myšlička, zo bychmy přidatnje ke kemšam trjebali městno, hdžež rozpominamy Bože słowo w serbskej rěči a so prawidlownje zaběramy z bibliskimi a nabožnymi temami. Tohodla pře-prošuju na Serbski bibliski kruh, kotryž ma so schadźować z wuwzaćom lětnjeju měsacow kóždu poslednju wutoru měsaca na Michalskej farje w Budyšinje. Wšitcy su na tele zeńdženja lubje witani, młódsi a starši, zo bychmy přez zaběru z Božim słowom rostli we wěrje. Přenje zetkanje Serbskeho bibliskeho kruha budže wutoru, 27. januara, w 19.30 hodź. na Michalskej farje.

Jan Malink

Serbscy posoljo misionstwa

Před 160 lětami wuda Handrij Zejler přeni serbski misioniski časopis

Wuchadženje serbskich nowinow w zajimje misionstwa steješe w direktnym zwisku z rozšěrjenjom misioniskeje ideje w Němskej. Započatk nimale stolětneho serbskeho misioniskeho nowinarstwa zložuje so na tute misioniske hibanje w Němcach (1830 jako Dwajkroškace zjednoćenstwo a wot 1832 jako Gustav Adolfowa založba abo kaž prjedy rěkaše Gustav Adolfski wustaw) kaž tež na serbske narodne wozrodženje (hižo wot 1842 wuchadžeše *Tydzenska Nowina*).

Wo wudawanje přenjeje nowiny za ewangelskich Serbow prócowaše so 1841/1842 hižo Jan Kilian, kotremuž pak sakske nutřkowne ministerstwo koncesiju njespožči, dokelž bě po mjenjenju wokřesneje instan- cy Kotečanski farar „tróšku fanatiski“.

Misioniske Powěsće

Přenje čisło Misioniskich Powěsćow, wuda- te w januaru 1844 wot Handrija Zejlerja

1843 založichu sej we Wojerecach Missions-Hilfs-Verein im Kreise Hoyerswerda. Zejler bě w předsydstwje pokladnik. Zawěsće je z tuteje stronki wušoł nastork, zo w januaru 1844 wuda Handrij Zejler, tehdy tež hižo zamotwity za *Tydzensku Nowinu*, přenje čisło měsačnika w mjenom *Misioniske Powěsće* z podtitulom „abo podawki z Božeho kralestwa stareho a noweho časa“. Po Zejlerjowym přenim nastawku měješe nowina zaměr, Serbow wo misioniskej džělawosći w swěće informować, wučby ewangelija mjez nimi posyljeć a přećiwo pohanskim přiwerkam wustupować. Mjenuje dale tež přikładne misioniske skutkowanje Cyrila a Metoda. Na narodny moment skedźbni njeznaty awtor měsacy pozdžišo w žadanju, zo by so „w cyrkwjach a šulach Jezusowa čista wučba [...] stajnje a přeco w serbskej rěči wučita“. Jedyn ze sobuawtorow na nowinje bě młody Jan Arnošt Smoler (podpisowaše so Smoler II), kotryž wo dwojim misioniskim nadawku rěčeše: wo wonkownym w swěće a nutřkownym doma w kraju. Wobsahi nastawkow chowaja bjezdweła tež zajimawostki ze Serbow. Jedyn přikład so takle rozpisa: „Tež wot našich Serbow z niskeho štanta su so hižom někotři pósłjojo toho Knjeza k pohanam wupo-

Łazowski farar Handrij Zejler – založer misioniskeho časopismowstwa w Serbach

dali.“ Na druhim městnje je rěč wo serbskej žonje z Wjerbna, kiž je z mandželskim-misionarom do Indiskeje šla.

Přewulki nakład nowina najskeje nje-měješe, w druhim léce wuchadženja bě jenož 231 wotebérarjow nowinu zapłaćilo. Financielnu podpěru wobstara Zejler z Wojerowskeho misioniskeho towarstwa.

W januarskim wudaću 1849 Zejler wozjewi, zo přestanu *Misioniske Powěsće* wuchadžeć a zo na jich městno stupi nowy, lmišowy tydzenik *Zernička*. Snano so něhdze namakaja akty, kotrež přičiny zastaća mjenuja. Zejler mjenujcy w samsnym času tež zamotwitosć za *Tydzensku Nowinu* J. A. Smolerjej woteda. Nimo toho započa 1848 za katolske kónčiny wuchadžeć politisko-nabožna nowina w redakciji Jakuba Kučanka. lmišowa *Zernička* startowaše w meji 1849. Nochcyše narunać misionisku nowinu, ale chcyše po wobsahu šěrša być: „serbska cyrkwinska nowina“. W njej pak namakamy rubriku „Misionstwo“ a nimo toho powěsće a rozprawy z nutřkowneho a wonkowneho misioniskeho skutkowanja.

Zernička steješe we wuskim kontakće z wutworjacymi so Serbskimi ewangelsko-lutherskimi towarstwami, kaž so tajke přenje w aprylu 1849 w Rachlowje založi. *Zernička* wšak tež jenož tři léta do Serbow chodžeše a tak so 1854 stawizny serbskich misioniskich nowin pokročowachu.

Misioniski Posol

Nazymu 1853 wotmě so w Klukšu misioniski swjedžen a dokelž njebě tam chwile dosć, založichu někotři duchowni 19. oktobra we Worcynje Serbske misioniske towarstwo, kotrež Klukšanskeho diakonusa

Rudolfa Rychtarja za redaktora noweho časopisa powoła. W januarje 1854 zjewi so nowy *Misioniski Posol*, měsačny nabožny časopis za našich hornjołužiskich Serbow, kotryž so najprjedy pola Kulmana we Wojerecach čišćeše. 27 lět je Rychtar měsačnik redigował, kotryž potom hač do wójnskeho léta 1915 wuchadžeše.

Přilehnjena bě nowina kaž Serbske misioniske towarstwo Drježdžanskemu ewangelsko-lutherskemu misioniskemu towarstwu, pozdžišo znatemu pod mjenom Landesverein für Innere Mission der evangelisch-lutherischen Kirche im Königreich Sachsen. lmiš sluščeše 1867 k založitelam tutoho krajneho zwjazka. Ewangelscy Serbja sej nowinu jara wažachu: W léce 1863 měješe wona 900 abonentow, dwaceći lět pozdžišo pak hižo 2000 wotebérarjow a njepo-

Před 150 lětami založeny Misioniski Posol – woblubowany časopis ewangelskich Serbow

srědnje před Přenjeje swětowej wojny samo 2200, hačrunjež wot 1891 paralelnje tydzenik *Pomhaj Böh* do serbskich swójbow dochadžeše. *Misioniski Posol* 1915 wójnskich wobstejnoscow dla zańdže, ale hižo w naslědnym léce so zaso zhraba pod rozšěrjenym mjenom:

Nowy Misioniski Posol

Hač do 1937 rozšěrjowaše wón potom misionisku ideju w Serbach. 25. awgusta 1937 wobsadźichu nacistiske mocy Serbski dom, skonfiskowachu čišćernju a nakładnistwo Jana Cyža, w kotrymž so tež *Nowy Misioniski Posol* w redakciji Malešanskeho fararja Awgusta Bohuwěra Mikele nakładowaše. Tehdy měješe při a po wšech hospodarskich krizach w Němskej hišće 850 abonentow.

Misioniske Powěsći

Bohužel njejsu so zachowali wšě čisła w delnjoserbsčiny spisanych nowin pod titulom *Misioniske Powěsći*. Wone běchu so wuwili 1870 z přitohi *Misioniske Powěsći* w *Bramborskim Serbskim Casniku* na samostatny publicistiski organ. Zastužbu ma na tym wosebje R. Härting jako 2. direktor ewangelsko-lutherskeje misioniskeje

towaršnosće w Lipsku. Za redaktora zdoby fararja Moritza Hermanna Alberta Eberta w Hrodzišću a lěto pozdžišo Jana Bjedricha Tešnarja. W přním léće měješe 300 woteběrarjow; namoŕwa Tešnarja, zdobyć dalších 300, njenamaka wothłós. Misionska towaršnosć nochcyše 1872 hižo pjenjezy přewostajec a tak měsačnik swoju samostatnosć spušći a so zaso Casnikej připožowaše.

Misionski Přecel

Hišće pak jedne misionke łopjeno wuchadžeše, na kotrež njeměli zabyc. Hač je wěr-

no, zo chychu serbscy duchowni w pruskej Hornjej Łužicy měć swój časopis a nic tón ze sakskeje Hornjeje Łužicy, wostanje njewotmoŕjene. W podtitulu wšak jasnje rěka, zo steja z Berlinskim misionkim towarstwom w zwisku. *Misionski Přecel. Powěsće z pola Barlinskeho misionkeho towarstwa* je po příkladže *Der kleine Sammler* zestajeny, k čemuž so jasnje wuznawa. Wudawačej/redaktoraj staj fararjej Lenik-Genš z Klětnoha a archidiakon Jan Emanuel Dobručky z Wojerec „z pomocu pruskich serbskich duchownych“. Rozšěrjenje je zamjezowane na „pruske serbske wosady“ a tute

běchu nimo Wojerec wosady kaž Klětno, Mužakow, Hóznica, Hbjelsk, Delni Wujězd, Łaz a Doŕha Boršč. Na rozdžěl wot druhich serbskich misionkich nowin kładžeše *Misionski Přecel* wažnosć na pjenježny dobytk z wudawanja. Pisa so w nowinje, zo měł kóždy wosadny kóždy tydžěn jedyn pjenježk za misionstwo składowac. Hižo po přním léće wozjewi, zo je wot 1. oktobra 1890 do 1. januara 1891 čišć nowiny plaćić 85,20 hr a zo možachu Berlinskemu towarstwu přepokazać zbywace 13,83 hr. W Serbskej centralnej bibliotece je poslednje čisło tutoho stwórdlětnika z julija 1892. **Měrcin Völkel**

Serbske melodije w jendželskich spěwarskich

Wot samoho započatka reformacije mějachu zhromadny cyrkwinski spěw a kěrlušě w ródnej rěči wosebity wuznam za ewangeliskich křesćanow. Wšako běše Luther sam wuznamny kěrlušer. Ale měnjenja wotym, kajke kěrlušě smědzachu so jako džěl liturgije spěwac, běchu wšelake we wšelakich protestantskich krajach. W Jendželskej, hdžež so reformacija w druhej połojcy 16. lětstotka přesadzi, měješe lud z pradawnych časow swoje nabožne spěwy, ale wone so jenož zwonka liturgije spěwachu. Tak bě to do reformacije a tak to tež po njej wosta. Liturgija so nětko wězo cyle w ludowej rěči swjećeše, ale jeničke kěrlušě, kotrež so na zjawnych Božich službach dowolichu, běchu metriske wersije psalmow. Hačrunjež spećowanje přećiwo cyrkwinskemu spěwej druheho raza poněčim woteběraše, wosta nastajenje cyrkwinskich wyšnosćow hač do 19. lětstotka hišće njedowěrliwe ke kěrlušam. Hakle 1859 rozsudzi skupina anglikanskich duchownych, zo je wulki čas, hamtsku podpěru a awtoritu za spěwarske z kěrlušemi wšelakeho razu pytać. Tuž wunđže 1861 přenje wudače wot wyšnosćow awtorizowanych spěwarskich z titulom *Hymns Ancient and Modern* (Kěrlušě starožitne a nowčasne). Wot toho časa je so wulka ličba nowych rewidowanych wudaćow zjewila. Wěsty džěl kěrlušow je so zhubil a tójšto nowych je so zawjedło, ale titul knihi njeje so změnil. Tute spěwarske so džensniši džer w wjetšijnje anglikanskich cyrkwjow w Jendželskej hišće wužiwa.

Kaž titul *Hymns Ancient and Modern* lubi, wobsahuja wone kěrlušě ze wšelakich časow. Někotre su přeložki laćonskich kěrlušow z předreformaciskeje doby, druhe pak su cyle nowčasne. Wjetšina je jendželskeho pochada, ale zestajerjo su tež přeložki z druhich rěčow do svojich spěwarskich zaprijeli. Přeložkow z němskich originalow je tójšto. Mjez mjenami awtorow wustupuja na příklad Martin Luther, Matthias Claudius, Martin Rinckart a Paul Gerhardt. Někotři z tu zastupjenych jendželskich kěrlušerjow maja tež hewak wu-

znamne městno w stawiznach jendželskeje literatury, kaž na příklad John Bunyan (1628–1688), John Milton (1608–1674), George Herbert (1593–1633), Robert Bridges (1844–1930), William Cowper (1731–1800) a Christina Rossetti (1830–1894).

Swojorazna wosebitosć našich spěwarskich je, zo ma kóždy melodija swoje mjeno, kiž je zwjetša někak zwjazane z domiznu komponista, kaž *Aberystwyth, Yorkshire, Surrey, Monkland, Richmond, Llanfair* abo *Wolvercote*. Zředka je to swójbne mjeno komponista abo kěrlušerja, kaž *Bunyan, Dix, Ewing, Mendelssohn*. Druhdy, w padže přeložkow z cuzych rěčow, móže mjeno melodije wobstać ze spočatnych słowow kěrlušy w originalnej rěči, kaž *Ein' feste Burg* (čo. 114), *Dominus regit me* (čo. 126), *Veni, sancte Spiritus* (čo. 92), *Wir pflügen* (čo. 290). Hustodosć pak njeje po zdaću žadyn logiski zwisk mjez mjenom a melodiju, komponistom abo kěrlušerjom, kaž *Morning Light* (čo. 221), *Contemplation* (čo. 109), *Moscow* (čo. 180), *University* (čo. 110) abo samo *Sine Nomine* (čo. 305). Kaž teksty tak su tež melodije wšelakeho pochada. Někotre su ludowe, někotre su twórbny starych jendželskich komponistow, někotre su nowčasne a někotre pochadžeja z wukrajnych žórłow. Němski podžěl tež tu njeje snadny. W zapisku komponistow w *Hymns Ancient and Modern* steja na příklad tajke mjena kaž J. S. Bach, M. Luther, G. F. Händel a J. Haydn.

W tutych sławnych jendželskich spěwarskich pak njeje jenož němska cyrkwinska hudźba zastupjena, ale tež serbska. Wot Delnjoserba Jana Krygarja (Johann Crüger 1598–1662) z tehdy hišće cyle serbskeje Brjazyny pola Gubina, kotryž so tež zwonka swojeje delnjołužiskeje domizny wuznamny sta, mamy pjeć melodijow. Wone so zwjetša po němskich spočatkach mjenuja: *Nun danket* (čo. 205), *Nun danket all* (čo. 245), *Schmücke dich* (čo. 257) a *Lobet den Herren* (čo. 315). W jednym padže pak je mjeno melodije swójbne mjeno komponista *Crüger* (čo. 142). Tute kěrlušě su wšě jara derje znate pola jendželskich

kemšerjow a so husto a rady spěwaja.

Po wukubłanju we laćonskej šuli w Gubnje 1610–1613 pućowaje Krygar dwě léće po Europje, doniž njepřinđže 1615 jako domjacy wučer a gymnaziasť do Berlina. W lětach 1620–1622 studowaše teologiju we Wittenbergu, po tym sta so wučer na gymnaziju a kantor při cyrkwi St. Nicolai w Berlinje, hdžež bě Paul Gerhardt farar. Jow je Krygar štyrceći lět skutkowať a sej slawu jako komponist cyrkwinskeje hudźby zdobyť. Jeho serbskosć je so wospjet diskutowala, ale wunošk bě přeco tón samsny: Wón bě Serb. Bjarnat Krawc samo twjerdžeše, zo „je wjele jeho hłosow serbskeho charakteru, dokelž je w džěćacych lětach wěsće tež serbske hłosy slyšať a spěwať“. Ja z druheje strony bych na kóždy pad wo sebi prajiť, zo cyle wěsće njejsym w svojich džěćacych lětach w Jendželskej žane serbske hłosy slyšať a spěwať, doniž před krótkim njezhonich, zo je J. Crüger Serb. A nětko njewěm. Dwěla njeje, zo sym w džěćatstwie někotre Krygarjowe melodije slyšať a spěwať, ale hač smě so prajiť, zo su to hłosy serbskeho charakteru, njewěm. Na kóždy pad je překwapjace, kak hłosy po swěće pućuja.

Krygarjowe melodije by nimale kóždy jendželski anglikanski kemšer hnydom spóznať, hdyž tež ničo njewě wo Serbach (štož je jara prawdžepodobne). Mjeno Crüger steji w jendželskich spěwarskich, ale jendželskim kemšerjam bohužel ničo njepřaji. Hdyž woni scyla wo tym přemysluja, to najskerje měnja, zo bě wón Němc. Kěrlušě z jeho melodijemi pak husto a horliwje spěwaja. **Gerald Stone**

Žórta

Baumann: Před 325 lětami zemřel Jan Krygar, PB 1987 (37) 3

Ludmila Mětskowa: Bě Jan Krygar Serb?, PB 1987 (37) 7

Hymns Ancient & Modern Abridged. Full Music Edition (1983)

Tom Ingram a Douglas Newton: Hymns as Poetry (London 1956)

Naša Janska cyrkej we Wojerecach

Ludźo w našich něhdy ryzy serbskich wsach wokoło Wojerec běchu jara z cyrkwju zwjazani. Kemše, naložki a burski wšědny dzeń – to słušeše hromadže. Do Janskeje wosady su zafarowane Wojerowske stare město a wsy Židžino, Hory, Nowa Łuka, Narć, Brětnja, Michałki, Němcy, Nydej, Čisk, Bórk a Roholń. Tele wsy prjedy ani žane swójske pohrjebnišća njemějachu a hrjebachu swojich zemřetych w měsće na kěrchowje – tam, hdžež wupřestrěwa so džensa park mjez Křižnej cyrkwju a Drježdžanskej banku. W lěće 1900 poswjeći so při Budyskej dróze nowy měščanski kěrchow z kapałku, džensnišim Domom Martina Luthera Kinga, kiž je nětko tež hižo zaso park, a w kóždej wosadnejske wsi pohrjebnišćo. Hišće džensa namakaš na ležownostnych kartach kemšace šćežki, po kotrychž wjesnjenjo přez lětstotki do města kemši chodžachu a swojich zemřetych na chowanje přewodžachu.

Z časa reformacije mějachu Wojerecy třoch duchownych: nawjedowaceho primarius, archidiakonusa za město a subdiakonusa za wsy.

Wosadni chodžachu prawidłownje kemši. Młoda a starša generacija so wotměnišće. Njedźelna Boža služba bě wjeršk tydženja. Zhromadne spěwanje a modlenje spožči móc a wolóži čežke brěmjo. Bjesada po kemšach, zetkanje z džěćimi, kiž běchu so do druhich wsow woženili, słušešće k nje-dźelnišim wjeselam. Na postajenych nje-dźelach bě z wašnjom, zo so wša wjesna młodžina před Božim domom zeńdže a zhromadnje kemši džěše. Takle bě to hišće w mojih młodych lětach, potajkim hač dosrjedź 50tych lět zašeho lětstotka. A njebě to najhubjeńše wašnje. Kak je so mjez tym tola wšo změniło! Diskoteki započnu so hakle wopołnocy a kotry młodostny by na druhi dzeń rano najpozđišo we wosmich do Wojerec kemši běža?

Janska cyrkej we Wojerecach, molowana wot Wojerowčana Kurta Klinkerta

Repro: priwatne; foće: archiv

Džensniša Janska cyrkej je so něhdže wokoło lěta 1420 natwariła. Přez lětstotki swjećachu so tu serbske kemše. Farar Frencl w swojej chronice z lěta 1744 rozprawja: „Es gehört diese Haupt-Kirche denen Wenden, und wird darin alles wendisch gepredigt, außer Sonntagen und an hohen Feiertagen ... Neben dieser Hauptkirche unter dem Kirchturm ist die teutsche Kirche oder Capelle ...“

Hač do swójeho zničenia w aprylu 1945 měješe cyrkej nutřka pobóčne łubje. Tam sydachu muscy, mjez tym zo mějachu žónske we łódži swoje městno. Na tele třistranske łubje mam zrudne dopomjenki. Z wudyrjenjom druheje swětoweje wójny nasta 1939 wašnje, powěsnyč za kóždeho padnjeneho žarowanski wěnc na wobloženje łubje. Přeni wěnc wisaše pod pišćelemi. Tehdy mějachu drje mnozy hišće nadžiju, zo budže pišćelowa łubja dosahać. Ale wěncy so rozpřestrěwachu po woběmaj dołhimaj bokomaj hač dopředka k wołtarjej. Druhi rynek bě trěbny a tež tón bě wot nje-džele k nje-dželi dlěši. Bóh wě, kelko wěncow tam w aprylu 1945 wisaše a kelko sylzow běchu starši, wudowy a syroty nad kóždym wuplakali. Hdy by naša cyrkej powědać móhła! Kaž žane druhe twarjenje w měsće je wona dožiwiła zbožownu radosć a hłuboke horjo. Mjez tym hižo 65 lět nje-trjebaja so žane wěncy wjace wěšeć za w cuzbje zahinjenych synow wosady. Bóh dať wšěm politikarjam telko rozuma, zo so pola nas njeby podobneho stało kaž džensa w Iraku!

Janska cyrkej rěka naš Boži dom hakle wot žnjowodžakneho swjedženja 1957. Tehdy bě so cyrkej z procha a popjeťa znowa

natwariła a so w njej přeni raz po wójnje zaso kemše swjećachu.

Serbska rěč w Janskej cyrkwi njeje hišće womjelnyła. Přeco zaso mějachmy duchownych, kiž čujachu so zwjazani z tym serbskim. Superintendent Friedhart Vogel služi mjez tym hižo wjac hač dwaceći lět w dwurěčnej kónčinje a podpěruje na kóžde móžne wašnje prócowanja wo rěč a tradicije. Džak sluša tež sup. Siegfriedej Albertej z Budyšina, kiž je tu hač do swójeho wotchada na wuměnk serbske zarjadowanja wotmět. Nětko stara so sup. Jan Malink wo nas a přepróšuje na serbske kemše w Janskej cyrkwi a po tym na bjesadu. Džakować mamy so tež našemu fararjej Joachimej Nagelej, kiž so wo to serbske prócuje. Přez swój wutrobny poměr k Wojerowskim wsam je so wón stał z modernym subdiakonusom.

Jónu za mesac a na wysokich cyrkwin-skich swjedženjach swjeća so kemše w Židžinom, na Horach, w Brětni a Čisku. Wšelake modlitwy přednjesu so we woběmaj rěčomaj. Wsy so swěru k Janskej cyrkwi dđerža. Kóžde lěto k žnjowodžaknemu swjedženju wija žony w Židžinom žnjensku krónu, kotruž potom młode holcy ze samsneje wsy w serbskej swjedženskej drasće swjatočnje do Janskeje cyrkwy njesu. Zwjazanosć z wosadnejske cyrkwy we Wojerecach so tež na druhe wašnje zwuraznja. Tak wisa w kapale na Čiskowskim pohrjebnišću rjany wobraz Janskeje cyrkwy, molowany wot Wojerowskeho molerja Kurta Klinkerta.

Loni nazymu nětk je so započato z wobnowjenjom Janskeje cyrkwy. Srjedź zašeho lětstotka je so nam poradžito ju z rozpadkow znowa natwarić. Tehdy su wosadni w skromnych poměrach wjele darowali. Njeby so nam tole dyrbało džensa, hdyž wo telko wjac wobsedžimy, zaso radžić?

Jan Kašpor

Nadobny napohlad z pišćeloweje łubje k wołtarnišću Janskeje cyrkwy

Pod rjanymi gotiskimi wjelbami pozběhujaj so pišćełe Janskeje cyrkwy.

Zarěčanska cyrkwička so ponowja

Dokelž bě ludžom Bože słowo wažne, puć z južnych wsow wosady do Njeswačidła pěši pak předaloki, natwari so w lětomaj 1907/1908 w Zarěču mała cyrkj. K tomu založi so w lěće 1931 při njej pohrjebnišćo za tamnišich wobydlerjow.

Dokelž je mjeztym nimale 100 lět stara, wopokaza so jako trěbne na cyrkwi znutřka a wonka wšelake porjedženja wukonjeć. A kaž to tak bywa, so při tajkich dźělach bórže dalše potřebnosće jewja. Wonka su so mjeztym hłowne dźěla zdokonjeli. Dźěla so nětk na nutřkownym wuhotowanju. Nańdžechu so při tym pod zwjeršnej barbu wšelake wozdobne pomolowanja wokoło woknow a klětki. Prowuje so tuž, hač bychu so tute do noweho nutřkowneho wobrazu hodźeli a z tym napohlad porjeńšili. Tež prašenje nowočasnego tepjenja kaž tež porjedženja ławkow ma so rozsudzić. Tuž je do dalšeho přichoda nimo spěchowanskich srědkow šćedriwa darniwosć wosady trěbna. Za to wužić budže so tež počojca zběrki ze zašleje Božeje nocy.

Předwidžane je, kónc měrca 2004 Boži dom ze swjedženskimi kemšemi znowa poswjećić.

Arnošt Grofa

Serbski spěw w Bukecach

Slědujo nětk hižo dobre tradicije wuhotowachu tež lěta pod nawodom kantorki Brigitty Lippmannoweje zhromadnje z jeje mandželskim Bukečan cyrkwinscy dujerjo a spěwarjo, posledni hromadže z prošenyimi hosćimi-sobuskutkowacyimi, na třećej adwentnej njeźdeli koncert z hodownej hudźbu. Bohatej ličbje wopytowarjow poskićachu so w Bukečan cyrkwi nimo znateje hodownej hudźby tež twórbu Händela a Telemanna. Po měnjenju při posłucharjow jara poradžene zarjadowanje zakónči so z wot spěwarjow w dobrej serbsčinje zanjesenej chórowej sadźbu „Knjezowy jandžel“ ze sinfonije na 1000-lětny jubilej města Budyšina, skomponowany wot w Drježdžanach skutkowaceho Budyšana profesora Güntera Schwarze.

Wosebje serbscy wopytowarjo běchu za tutón w maćernej řeči přednjeseny hudźbny poskitk jara džakowni a nadźijeja so na pokročowanje serbskeho spěwanja w cyrkwi.

Arnd Zoba

Kóžde lěto zaso ...

Ze starym znatym spěwom powita njeźdelu přenjeno adwenta 28 wobdźělnikow, mjez nimi młoda swójba z džěšćomaj, Slěpjańske džěćetko na serbskim wosadnym popońdnu na Slepjanskej farje. Džěćetko bu rano na kemšach wot fararja Hutha za skutkowanje we wosadže žohnowane. Farar Stefan Huth z Dubca, kotryž nětko Slepjansku wosadu jako dušepastyr nawjeduje, je potom w 14.00 hodž. wobdźělnikow wosadneho popońdnja, nětko pak přeni raz tež serbsce, powitał.

Synodala Manfred Hermaš rozložil přědowanski tekst z 13. kapitla lista japoštoła Pawoła na Romskich. W přědowanju wo lubosći k blišemu wupraji so, zo je při wšej dohodownej nadźiji na narod Božeho syna wažne, nic swoju sobučłowjeskosć z wočow zhubić. „Hewak čłowjek w swojim hnuću a ze sylzami we wočomaj wjac njewidzi nuzu swěta a wón spěwa z wulkej wutrajnosću we ławkach spěwy wo měrje na swěće, sam pak ze sudodom njeje w měrje žiwy.“

Po spěwanju adwentnych kěrlušow a kofejpicu předstaji potom młoda delnjoserbska wučerka Anka Krawcojc hodowne bajje, přědowanje a basnje, kotrež je wona ze starych Protykow do slepjanšćiny přenjesla.

Na kóncu jara dobrych přědnoškow dojednachu so wosadni na pjeć terminow za lěto 2004, hdyž chcedza so znowa ze serbskim Božim słowom zaběrać: 22. februara, 23. meje, 26. septembra a 28. nowembra budu wosadne popońdnja a 31. meje dwurěčne kemše ze spowědžu.

Manfred Hermaš

Serbska biblija w Kemptonje

W Lěće biblije přihotowaše džěłowy kruh „Žiwa cyrkj“ při cyrkwi St. Mang w Kemptonje wustajeńcu wo Swjatym pismje. Tuta wotmě so potom wot junija do septembra 2003.

Wšelake biblije z priwatnych wobsydstwow z ewangelskeje kaž tež ze susodneje katolskeje wosady so za wustajeńcu hromadže znosychu. Tak nasta přehlad wo wšelakorosći Božeho słowa a wo žiwjenju z ewangelijom w swójbach. Mjez wustajenyimi knihami běchu biblija eksulantow, Drježdžanska biblija, rukopisna biblija, swójbna biblija, džěćaca biblija a tež jedna serbska biblija. Wužich tutu składnosć, zo bych pokazała serbsku bibliju ze swojeho staršiskeho domu. Je to eksemplar 3. nakłada serbskeje biblije z lěta 1797, wudateho wot Klukšanskeho fararja Johanna Gottfrieda Kühna. Po wustajeńcy narěča mje žona a mi praji, kak jara bě so zwjeseliła, zo bě wuhladała bibliju ze swojeje domizny. Bě zbožowna, zo bě nimo wjele druhich tež widžała serbsku bibliju.

Madlena Rougkowa

Rozpšawa pšedsedarstwa, nowe glose w radiju a nowy amt w towaristwje

Jo južo tradicija, až se w adwentskem casu zmakaju člonki Spěchowanskego towaristwa za wopłěwanje serbskeje rěcy w cerkwi na swoju głownu zgromažinu. 13 luži su se tenraz zmakali w Chošebuskej cerkwinkej rumnosći.

Škoda, až na tej zgromažinje wižimy pšeccej te samske woblica tych 25 člonkow. Su to mjazy drugim člonki pšedsedarstwa, ale teke farar na wuměńku K. Lischewsky a kněz Bolt, člonk cerkwinkej rady z Wětošowa. Nejwažnjejšy nadawk towaristwa jo, se staraš wo pjenjeze, až kupka Serbska namša možo žětaš a kněz farar H.-Ch. Schütt z Dešna dostanjo swoje pjenjeze za swojo serbske duchowne žěto (za 25 procent swojogo žěta). Pši tom dejmy wosebnje chwališ pokładnika R. Richtera, nęgajšnego wušego promšta w Chošebuzu. H.-Ch. Schütt jo rozpšawil, až jo lětos swojich 11 konfirmandow teke serbski žognował. Kněni dr. D. Teichmannowa jo wugroniła swoje myslenja k nowym spiwarškim, kotarež deje se znowa šišćaš. Znowa bužomy teke nowe glose słyšaš w nabožnych wusćelanjach w serbskem radiju a towaristwo trjeba jadnogo zagronitego za zjawnostne žěto. How su naražili Wernera Měškanka ako serbskego žurnalista. Se wě, až jo było to grono teke wo pšiducej serbskej namšy na 15. februar w Smogorjowje, kenž změjo prjatkar J. Frahnow, a wo serbskem cerkwinem dnju 20. junija w Gornej Lužycy, žoš kšě se teke tenraz wobžěliš dolnoserbske kšesćijany.

Siegfried Malk, člonk towaristwa

Na wobradowanjach wo serbskim cerkwinem žywjenju w Dolnej Lužycy stej wonej stawnje podla: farar n. w. Klaus Lischewsky z Wětošowa (nalěwo) a muzejownik Werner Měškank z Chošebuzu

Foto: S. Malk

Ameriscy hosćo we Łužicy

Kónc tydženja druheho adwenta přebywaše skupina 34 hosći z Texasa na wopyće we Łužicy. Někotři z nich pochadźachu ze Serbina a wokolnych wsow, druzy z dalšich kónčin Texasa. Dwě zhromadnosći pak nimale wšitycy mějachu: Běchu serbskeho pochada a přislušachu lutherskej cyrkwi Missouri synody. Połdra tydženja trajacu jězbu organizowalaj a skupinu nawjedowalaj staj mandželskej Georgie Boyce, kotraž je angažowana člonka serbskeho towarstwa w Serbinje a kotraž je hižo wjackróc Łužicu wopytała, a Bob Boyce, kiž je z fararjom Missouriskeje wosady w Edenje w Texasu.

Za třidnjowski wopyt w domiznje jich prjedownikow běše so na priwatnej bazy program po přeću hosći zestajał. Přeni dzeń, pjatk, přebywachu w srjedźnej Łužicy. Farar Hornig w Šprjejcach swjećeše z nimi nutrnosť w rjanym tykowanym Šprjej-

čanskim Božim domje. Po tym dožiwichu w Slepjanskim kulturnym centrumje Slepjanske džěćetko a w Brětni serbski kwas ze serbskej kwasnej jědzu. Sobotu, na dnju swjateho Mikławaša, dojedźechu sej, přewodzeni wot T. Malinkoweje, do někotrych za nich wosebje zajimawych wosadow: do Wukrančic, Klětnoho, Hrodžišća a Bukec. Wšudže jich fararjo a zwjetša tež dalši wosadni w Božich domach wutrobnje witachu a jim wo swojich wosadach rozprawjachu. Dzeń skónči so z wopytom Serbskeje kulturneje informacije w Budyšinje a ze serbskim wječorkom w hosćencu „Wjelbiku“.

Druhu adwentnu njedzelu swječachu ameriscy hosćo sobu kemše w Michałskej cyrkwi w Budyšinje. Wjetšina wobdžěli so najprjedy na němских a hnydom po tym hišće na serbskich kemšach, kotrejž měješe wobě sup. Malink. Na woběmaj Božimaj

W Klětnjanskim lutherskim Božim domje wuměništaj sej farar Boyce z Texasa (nalěwo) a wosadni farar Matzke hóstne dary.

službomaj farar Boyce kemšerjow postrowi a wupraji w mjenje cyteje skupiny swoje wjeselo na tym, zo smědža w starožitnym Božim domje swjećić kemše po wašnju a rěči kaž něhdy jich prjedownicy. Na serbskich kemšach džěchu někotři sobu k Božemu blidu. Jednomu z hosći přepoda sup. Malink na jeho próstwu serbske spěwarske. Z nich chcedža w texaskej stolicy Austinje serbske kěrlušy nazwučować za swjatočnosť w léce 2006, hdyž woswjeći texaski distrikt Missouri synody swoje 100lětnje wobstaće.

Njedzelnje popołdno wužichu hosćo za wopyt Serbskeho muzeja na Budyskim hrodže. Na druhe ranje rozohnowachu so z Łužicu a podachu so do dalšich kónčin Němskeje, hdžež sej wuznamne městna lutherstwa wobhladachu a so z němскими dohodownymi wašnjemi zeznachu. **T. M.**

Na dnju swjateho Mikławaša móžeše farar Siegfried Matzke (předku nalěwo) w Klětnom 34 lutherskich křesćanow z Ameriki do swojeje wosady witać.

Foće: T. Malinkowa

Adwentna hudźba w Michałskej

Telko hodži so rjec, zo su člonjo měšaneho chóra 1. serbskeje kulturneje brigady pod hudźbnym nawodom Friedemanna Böhme na „Adwentnej hudźbje“ w Budyskej Michałskej cyrkwi derje spěwali. Nic jenož młode hłosy wulkemu wuspěchaj polěkowachu, ale zawěsće tež chutne a wustojne džěło knjeza kantora Böhme z młodymi gymnazistami Budyskeho Serbskeho gymnazija.

Wuzběhnyć měl so tež mjezynarodny raz wupytaneho programa zarjadowanja, kotryž wobsahowaše w přenim džělu twórby J. S. Bacha, G. F. Händela, F. Mendelssohna-Bartholdya, B. Krawca a S. Rachmaninowa, při čimž młodzi ludžo jednotliwe twórby ze wšelakej dokonjanosću interpretowachu.

Po rozohnowanskich słowach superintendenta Jana Malinka zaklinča jako prapremjera w druhim džělu koncerta „Adwentna kantata“ Drježdžanskeho kantora Berta Handrika (*1968) po kěrlušowych twórbach Jana Kiliana. Komponist zwjazaj tu kěrlušy Kiliana z recitativiskimi słowami Swjateho pisma na tonalneje runinje a skomponowa na tajke wašnje skerje konserwatiwnu hudźbu, kotraž žněješe přez hlownje serbski publikum w nimale poňnje wobsadźenej Budyskej Michałskej cyrkwi sylny wothłós.

Iniciatoram koncerta ma so džakować w nadźiji, zo wunjesu tež přichodne léta zajimowanemu wopytowarstwu tajke a podobne zarjadowanja cyrkwinsko-hudźbneho razu w Serbach!

Juro Mětsk

Budyšin: Wokrjesna synoda

Sobotu, 8. nowembra, rano w 9 hodž. započa so přěnja synoda w nowej legislaturnej periodze z kemšemi w Tuchorskej cyrkwi. Superintendent Pappai předowaše wo lubosći k Bohu a k blišemu. Nowi synodalajo so zawjazachu za džěło we wokrjesnej synodze. Zhromadnje swječachmy Bože wotkazanje.

Po zakusku we wosadnym domje na Hornčerskej započachu so wólby do předsydstwa wokrjesneje synody a do předstejičerstwa eforije. Nowy předsyda synody je bratr Albrecht Morten, agrarny inženjer z Barta. Jeho zastupjerjej staj farar Christoph Kästner z Budestec a Manuela Kurze z Frankenthala. Zapisowarjej staj Anne-Verena Antkowiak z Klukša a Sylvio Golbs z Wjelečina. W předstejičerstwje eforije zastupuje naše zajimy Serbski superintendent.

Šlyšachmy rozprawu wo ewangelskej zakladnej šuli w Frankenthalu, kotraž nětko hižo dlěje hač léto wobsteji. Štyri léta dyrbi šula pruwowski čas přetrać, prjedy hač dóstanje statnu podpěru. Zajim za šulu je wulki. Wjac hač połojca džěćić přidźe z křesćanskich staršiskich domow. Knjeni Kurze džakowaše so za dotalnu podpěru z wosadow a prošeše tež wo dalše spěchowanje.

Synodala bratr Burghart Jäckel přeprósy wšěch na kemše dnja 5. junija 2004 w 17 hodž. do cyrkwy w Budyskim jastwje. Přichodna wokrjesna synoda budže, da-li Böh, dnja 2. apryla 2004.

Handrij Wirth

Powěšće

Baršć. „Serbske korjenje w Baršćowskej kónčinje“ – wo tutej temje přednošowaše njedawno we wokresnym zarjadnistwje w Baršću farar Ingolf Kschenka. Wot lěta 1987 je wón z duchownym w Nosyđtojcach (Nossdorf) pola Baršća. Jeho wosada bě něhdy serbska byta; wona je so hižo před tajšto generacijemi přeněmčila. Farar Kschenka rozložil, zo hodži so wjele pokazkow na serbsku zaštosć džensa hišće wotwodžeć z mjenow ludži a ležownosćow, z natožkow a wašnjow. Tež w cyrkwinskih archiwach so hišće swědker serbstwa chowaja. Hakle 1993 zbudžichu Nosyđtojce kedźbnosć w Serbach, jako so powěšć rozšěrila, zo je so na tamnišej farje namakał dotal njeznaty stary serbski rukopis. Zajim fararja Kschenki za to serbske zwisuje tež z jeho pochadom z dwurěčnych kónčin Delnjeje Łužicy. Jeho mać bě Serbowka z Drjenowa, wón sam je wotrostl w Janšojcach. Přednoškej móžachu zajimowani připoslucharjo hišće wjele swójskich nazhonjenjow ze serbskosću dodać.

Slepo. Nětko je doskónčnje wěste, zo stanje so za pođdra lětdžesatka tež džěl Slepoho z woporam brunicy. Na zjawnym posedženju gmejnskeje rady, kiž wotmě so dnja 1. decembra 2003 w tudyšim Serbskim kulturnym centrumje, zahajichu so přenje konkretne přihoty za džělne wotbagrowanje wys. Zastupjer ener-

gijoweho koncerna Vattenfall zdžěli, zo ma so z wotbagrowanjom Slepjanskich ležownosćow započec w lěće 2018.

Drježdžany. 24 w sakskej stolicy bydlacych Serbow wobdželi so sobotu, 13. decembra, na serbskim wosadnym popođnju z kaplanom Gabrišom Nawku. Nutrnosći w Jozefowej cyrkwi přizamkny so zaso bjesada w serbskej Šoćic kofejowni. Smolerjec kniharnja poskićowaše nowe serbske knihi a cejdeyki, kotrež Drježdžanscy Serbja pilnje kupowachu. Přichodne serbske wosadne popođnju w Drježdžanach bude 20. měrca, potom zaso ze sup. Malinkom.

Rakecy. Njedzelu štwórteho adwenta swjećeše 20 kemšerjow z Rakečanskeje a Njeswačanskeje wosady ze sup. Malinkom w tudyšej farskej brožni serbske kemše. Po zwučenej tradiciji přizamkny so bjesada při kofeju.

Berlin. K 1. janujarej stej so Berlinska a Zhorjelska cyrkej zjednočitej k Ewangelskej cyrkwi Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica. Hišće w měsacu januaru wolitej tohorunja zjednočenej synodze přeni kroć noweho zhromadneho biskopa. Jako kandidataj stajitaj so k wólbam dotalny Berlin-braniborski biskop Wolfgang Huber, kiž je wot lońšeho z dobom najwyši reprezentant ewangelskeje cyrkwe w Němskej, a Zhorjelski duchowny a cyrkwinski zastojnik Hans-Wilhelm Pietz. W decembru staj so wobaj na zarjadowanjomaj we Łužicy zjawnosći předstajiloj: W. Huber w Niskej a H.-W. Pietz w Bětej Wodze.

Serbska cyrkej w Choćebuzu, w kotrež zeńdžechu so přeni džěn hód zaso Delnjoserbja k hodownej Božej službje w maćernej rěči. Předował je dušepastyr na wuměnkju Juro Frahnaw z Plcnja, kemše wobrublitoj staj chór Łužyca a delnjoserbski džěcacy chór.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Priwatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

Redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: Čišćernja DELANY tzwr w Njeswaćidle
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakladnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

Přinoški a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud. Lětny abonement plaći 8 €.

Dary

W nowembru je so darito za Pomhaj Bóh 200 eurow, dwójce 50 eurow, 30 eurow a 20 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 120 lětami, dnja 29.1.1884, narodži so w Luchowje pola Lubija jako syn jednoreju staršej wučer **Richard Zahradnik**. Jeho nan džětaše na železnicy. Podobne powoťanje by drje tež synej wotsudžene bylo, njeby-li tehdyši młody Ketličanski duchowny Moric Domaška, ke kotremuž hólce na paćerje chodžeše, jeho nadarjenosć spóznať a jeho pohnuť so na wu-

čerstwo podać. Richard Zahradnik wopyta wučerški seminar w Pirnje a bě wot 1907 do 1954 z wučerjom w Drježdžanach, hdžež potom 1962 zemrě. Přez lětdžesatki bě wón z dobrej dušu Drježdžanskich Serbow. Swěru skutkowaše w tudyšimaj serbskimaj towarstwomaj. Morica Domaška, kiž bě jeho něhdy słať na wučerstwo a kiž bě mjeztym serbski wyši farar w Budestecach, podpěrowaše při zarjadowanju Drježdžanskich serbskich kemšow. Po poslednej wójnje bě w tutej naležnosći ze spušćomnym pomocnikom superintendenta Gerharda Wirtha. Tutón jeho tež 2. adwenta 1956 serbsce zwěrowa – w Drježdžanach na serbskich kemšach – ze serbskej wudowu Marju zwud. Šćěpanowej rodź. Šudakec z Komorowa. Richard Zahradnik bě spřećeleny z Bjarnatom Krawcom, kotryž diktowaše jemu za čas drugeje swětoweje wójny swoju awtobiografiju. Sam spisa wjacore nastawki wo dopomjenkach z džěcacych lět, kiž su džensa zajimawy swědk mjeztym zašeho serbstwa w Lubijskich stronach.

Přeprašujemy

01.01. Nowe lěto

11.45 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

04.01. 2. njedzela po hodžoch

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej (sup. Malink)

11.01. 1. njedzela po Třoch kralach

11.45 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

18.01. 2. njedzela po Třoch kralach

08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)

25.01. 3. njedzela po Třoch kralach

11.45 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

27.01. wutora

19.30 serbski bibliski kruh na Michalskej (sup. Malink)